ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ*

Ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς θρησκείας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, δὲν ἐπετεύχθη εὐχερῶς οὐδ' ἄνευ ἀγώνων καὶ παραχωρήσεων. Πᾶσα νέα θρησκεία δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς προηγηθείσης ἀποτόμως, προσκρούουσα δὲ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης πολλάκις κλονίζεται ἐπικινδύνως καὶ καταρρέει πρὸ τοῦ ριζωθῇ. Ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἡ τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο ἀμφίβολος ἔτι. Ἔδει οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ κατακλύσαντος τότε τὰ πνεύματα φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ τῶν Γνωστικῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν καὶ νὰ καταπνίξῃ τὰ σπέρματα τῶν παμπληθῶν δογματικῶν αἱρέσεων, αἵτινες ἐνωρὶς ἀναφυεῖσαι διῄρουν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξησθένουν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέψῃ πᾶν λείψανον τῆς ἀρχαίας πολυθεΐας, εἰς ἣν μετ' ἐπιμονῆς ἐνέμενεν ὁ λαὸς καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀγρόται. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐφαίνετο ἀκατάληπτόν τι καὶ καινότροπον ἡ νέα θρησκεία, ἀντικαθιστῶσα δι' ἀγνώστου κόσμου μεταφυσικῶν ἰδεῶν καὶ ἀφῃρημένων τύπων τὴν προσωποποίησιν τῆς φύσεως, ἐφ' ἧς ἐβασίζετο ἡ πολύπλοκος καὶ πλουσία μυθολογία αὐτῶν, καὶ τὴν πομπώδη καὶ εὔθυμον ἐξωτερικὴν αὐτῶν λατρείαν. Αἱ σύνοδοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἱεράρχαι, κατιδόντες τὸ ἀνέφικτον τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἠνέχθησαν τὴν διατήρησιν τῶν ἐκ τῆς πολυθεΐας ἐκπηγαζουσῶν παραδόσεων καὶ προλήψεων φροντίσαντες μόνον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὰς διὰ χριστιανικοῦ καλύμματος. Μετὰ τὴν ἑδραίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἐκκλησία ἐδοκίμασε καὶ πάλιν νὰ ἀποσκορακίσῃ ὡς ἐκφύλους καὶ ἀσεβεῖς αὐτάς, ἀλλ' αἱ προσπάθειαί της ἀπέβησαν τὸ πλεῖστον ἄγονοι, δι' ὅσας πρὸ πάντων ἔκ τε τῆς πολυχρονίου διατηρήσεώς των καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν συμφυεῖς αὐτῷ. Οὕτω δὲ περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν πλεῖστοι μῦθοι καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας θρησκείας, τὰ μὲν μικρὸν παρηλλαγμένα καὶ εὐχερῶς διαγινωσκόμενα, τὰ δὲ ἀμυδρὰ μόνον ὑποκρύπτοντα ἴχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καταγωγῆς.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀρκούντως περίεργος εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

*) Ἐδημοσιεύθη ἐν «Ἑστίᾳ» 1876 τ. Α' σ. 268—271. Ἐκτενέστερος λόγος περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος γίνεται ἐν τῇ πραγματείᾳ Τὰ δημώδη ἑλληνικὰ ᾄσματα περὶ τῆς δρακοντοκτονίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου (Λαογραφ. 1913 τ. Α' σ. 185—235).

συναξαρίων, ἐν οἷς ἐναπεταμιεύθησαν πολλαὶ μυθολογικαὶ παραδόσεις ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον μεταπλασθεῖσαι. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος Μωρὺ ἐν ἰδίῳ περισπουδάστῳ ***Δοκιμίῳ περὶ τῶν μεσαιωνικῶν συναξαρίων*** κατέδειξεν ὁποῖα ἐκ τῆς τοιαύτης μελέτης ὠφελήματα δύνανται νὰ πορισθῶσιν ἡ συγκριτικὴ μυθολογία, ἡ ἀρχαιολογία καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ θεολογία. Ἐκτὸς ὅμως τῶν συναξαρίων, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἀνακαθαρθῇ ὑπὸ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὑπάρχουσιν εὐσεβεῖς τοπικαὶ πρὸ πάντων παραδόσεις περὶ τοῦ βίου ἁγίων μὴ ἀποτεθησαυρισμέναι ἐν τοῖς συναξαρίοις, ἐν αἷς διασῴζονται, μικρὰν ὑποστάντες μεταβολήν, πολλοὶ ἀρχαῖοι μῦθοι. Μίαν τῶν παραδόσεων τούτων γνωστοτάτην καὶ λίαν διαδεδομένην, ἀναφερομένην εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον.

Ἐν τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ ἀποτυποῦται τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἄθλοις αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν τὰ χαρακτηριστικὰ πολλῶν ἡμιθέων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Στρατιώτης τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ***τροπαιοφόρος μεγαλομάρτυς***, ἡ δὲ μνήμη του, τὴν 23 Ἀπριλίου τελουμένη, πανηγυρίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βλάχων καὶ τῶν σλαβικῶν ἐθνῶν. Τὰ περὶ αὐτοῦ συναξάρια ἐνωρὶς ἀναμιχθέντα μὲ ἀρχαίους μύθους συνετέλεσαν, ὅπως συνδυασθῇ πρὸς ἀρχαίους ἥρωας καὶ τιμᾶται ὑπὲρ πάντα ἕτερον ἅγιον τοῦ χριστιανικοῦ ἑορτολογίου. «Δὲν ὑπάρχει χωρίον, λέγει ὁ Ἄγγλος Ricaut, κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, μὴ ἔχον ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου», χωρία δὲ ἄλλα ὁλόκληρα εἶναι ἀφιερωμένα αὐτῷ, ὁμώνυμα τοῖς ἐν αὐτοῖς ἐκτισμένης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου. Ἐν γένει ὁ ἅγιος Γεώργιος θεωρεῖται προστάτης τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν πανηγυρίζουσι τὴν ἑορτὴν αὐτοῦ, καὶ ταύτην ἔχουσιν ὁρίσῃ ὡς ἡμέραν τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς θερινὰς αὐτῶν νομάς· πρὸς δὲ καὶ οἱ ἁλιεῖς ἐπιβιβαζόμενοι ἐπὶ τῶν πλοιαρίων των ἐπικαλοῦνται πολλάκις τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, πρὸς ὃν ὅμως, ἂν ἡ ἁλιεία ἀτυχὴς ἀποβῇ, πολλὰς ἐπιδαψιλεύουσιν ὕβρεις, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐπίθετον ***παξιμαδοκλέφτης***. Ἰδιάζουσαν τιμὴν ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις· ἐν Προύσῃ μάλιστα οἱ ἐκεῖ Ἀρμένιοι διηγοῦντο ἄλλοτε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περιηγητοῦ Paul Lucas (1714), ὅτι ἑκάστην Παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου ἤρχετο εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένην ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν εἷς ἱππεύς, ὁ ἅγιος Γεώργιος, καὶ ἐκτύπα πολλάκις διὰ τοῦ δόρατός του ἓν κοίλωμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας.

Τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου πολλάκις ἐκόσμησε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ ***φλάμμουλα*** τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· εὑρίσκομεν δ' αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ βυζαντινὰ νομίσματα καὶ εἰς παράσημα εὐρωπαϊκῶν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κρατῶν. Παρὰ τοῖς καθολικοῖς δὲ χριστιανοῖς τὸ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον σέβας ἐπεξετάθη μέχρι τεραστίου πολλαπλασιασμοῦ αὐτοῦ· διότι, κατά τινα περίεργον στατιστικήν, τριάκοντα τοῦ ἁγίου σώματα καὶ ἕνδεκα αὐτοῦ κεφαλαὶ διατηροῦνται εἰσέτι εἰς διάφορα μοναστήρια τῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν Χριστιανῶν καὶ οἱ Τοῦρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ πολεμικοὶ ἱππεῖς ἢ Σπαΐδες, τιμῶσι καὶ σέβονται μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν ἁγίων των· πιστεύουσι δὲ ὅτι πλήρης ζωῆς διατρέχει εἰσέτι, ὡς οἱ πλάνητες τοῦ μεσαίωνος ἱππόται, τὴν γῆν προστατεύων τὴν καταδυναστευομένην ἀθῳότητα.

Ἡ παράδοσις, ἣν ἀνεφέραμεν, φέρεται εἰς δημοτικὰ κυρίως ᾄσματα, ἅτινα, καίτοι ἡ γλῶσσα, τὸ ὕφος καὶ ἡ στιχουργία αὐτῶν καταδεικνύουσιν ὡς νεώτερα, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συνταχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς ἀρχικῆς παραδόσεως, ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ διαφόρους τόπους διαδόσεως, μαρτυρίων ἀσφαλῶν τῆς ἀρχαιότητος δημοτικοῦ τινος ᾄσματος. Ἔχει δ' ἡ παράδοσις ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως·

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Εἴς τινα μεγάλην πόλιν ἐφάνη ἓν θηρίον, ἐμφωλεῦσαν εἰς τὴν πηγήν, ἀφ' ἧς ὁλόκληρος πόλις ὑδρεύετο· δὲν ἐπέτρεπε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ, ἂν δὲν τῷ παρεῖχον πρὸς τροφὴν ἕνα ἢ δύο ἀνθρώπους. Μὴ δυνάμενοι οἱ κάτοικοι νὰ πράξωσιν ἄλλως ἔρριψαν κλήρους, ὅπως ἡ τύχη ὁρίσῃ τὴν βορὰν τοῦ θηρίου· ὁ κλῆρος ἔλαχεν εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασιλέως, ἣν τινα συνώδευσαν παρὰ τὰς ἱκεσίας τοῦ πατρός της μέχρι τῆς πηγῆς, ἔνθα προσέδεσαν αὐτὴν δι' ἰσχυροτάτων ἁλύσεων. Ἐν ᾧ δὲ ἡ κόρη δακρυρροοῦσα ἀνέμενε τὸν τρομερὸν θάνατον, ἐπεφάνη αἴφνης πρὸ αὐτῆς ὁ ἅγιος Γεώργιος, ἱππεύων ὡραῖον φαιὸν ἵππον καὶ φέρων σπάθην καὶ δόρυ· ἡ νεᾶνις τὸν παρακαλεῖ νὰ φύγῃ, ὅπως μὴ γίνῃ καὶ αὐτὸς θῦμα· ἀλλ' ὁ ἥρως μένει, καὶ ὅταν τὸ θηρίον ἀνέθορεν ἐκ τῆς πηγῆς χαῖρον ὅτι ἄφθονον εὕρισκε τροφήν, ὁ ἅγιος τὸ πληγώνει θανασίμως. Ἡ κόρη τότε τὸν παρακαλεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομά του, ὅπως ὁ βασιλεὺς πατήρ της πλουσιοπαρόχως τὸν ἀνταμείψῃ, ὁ δὲ ἅγιος φανεροῦται εἰς αὐτὴν καὶ τὴν προτρέπει νὰ ἀνεγείρῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ παρὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ εἰκονισῃ καὶ «ἕνα καβαλλάρη, ἁρματωμένον μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.»

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀναφέρεται ἀορίστως ὅτι ἐγένετο εἰς μίαν μεγάλην χώραν, μόνον δ' ἔν τινι κυπριακῷ ᾄσματι ὀνομάζεται ἡ Βηρυτός, ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ὁ ἅγιος ἔκτεινε τὸν δράκοντα :

> Καὶ τρεῖς ἡμέραις ἔκαμαν νὰ ρέξουν 'ς τὸ Βεροῦτιν
> ψουμίν, νερόν, ἂν βρίσκεται ἐδῶ 'ς τὴν χώραν τούτην.
> Ψουμίν, νερὸν ἔχει πολύν, ἀμὰ 'ν μακρὰ 'ς τὸ πλάτος,
> καὶ μέσα ἐκατοίκησεν ἕνας μεγάλος δράκος,
> καὶ ἐν ἀφίνει τὸ νερὸν 'ς τὴ χώρα γιὰ νὰ πέσῃ κτλ.

Ἐδεικνύοντο μάλιστα ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Βηρυτοῦ τὸ παλάτιον

τοῦ βασιλέως, τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ τὸ μέρος, ὅπου ἐξετίθεντο τὰ θύματα αὐτοῦ· ἦτο δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ φόνος τοῦ δράκοντος. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶς περιγράφουσιν ὁ Γάλλος Thevenot, οὗ ἡ περιήγησις ἐξεδόθη τῷ 1665, ὁ Ἄγγλος Monconys, ἰδὼν τὴν Βηρυτὸν τῷ 1647 καὶ ὁ περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας γράψας Ἄγγλος ἐπίσης Ricaut.

Ὁ μῦθος οὗτος προφανῶς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ Περσέως, ἐλευθερώσαντος τὴν πρὸς βορὰν τοῦ κήτους ἐκτεθειμένην Ἀνδρομέδαν καὶ πρὸς τὸν ἐκ τούτου ἴσως μεταπλασθέντα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡσιόνης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι, κοινότατοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ πολλὰς παραλλαγὰς κατὰ τόπους ὑποστάντες, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ διατηρηθῶσι μέχρις ἡμῶν, ἀφοῦ διετηρήθησαν τοσοῦτοι ἄλλοι, ὀλιγώτερον διαδεδομένοι καὶ τοπικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα φέροντες. Ὁ τρόπος δέ, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὁ Γεώργιος Κωδινὸς ἰδίως, περιγράφουσιν εἰκόνας τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγοῦνται, καταδεικνύει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἅλυσιν τὴν συνέχουσαν τὸν ἑλληνικὸν τοῦ Περσέως καὶ τὸν χριστιανικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μῦθον.

Ἐν τούτοις ὁ μῦθος οὗτος, ἂν καὶ τοσοῦτον γνωστός, δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων συναξαριστῶν καὶ βιογράφων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ καὶ Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν ἐν τοῖς ***Μηναίοις*** περιεχομένων βιογραφικῶν περὶ ἁγίων σημειώσεων, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὴν μορφὴν περιβληθέντα δὲν παρεδέχθη τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Τοὐναντίον ἡ δυτικὴ παρέλαβεν αὐτὸν μετενεχθέντα ἴσως ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὡς τινες εἰκάζουσι, διότι τὸ πρῶτον συμπεριελήφθη ἐν τῇ ***Χρυσῇ Βίβλῳ*** τοῦ Βοραγίνου, συνταχθείσῃ κατὰ τὴν ΙΔʹ ἑκατονταετηρίδα· πάντες ὅμως σχεδὸν οἱ καθολικοὶ συναξαρισταί, προεξαρχόντων τῶν Βολλανδιστῶν καὶ τοῦ Βαρωνίου, παραδέχονται ὅτι ὑποκρύπτει συμβολικὴν ἔννοιαν, ἐξαιρουμένου δεισιδαίμονός τινος συγγραφέως μονογραφίας περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, πρό τινων ἐτῶν ἐν Παρισίοις ἐκδοθείσης, ὅστις διὰ γελοίων ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχεται ἱστορικῆς ἀληθείας.

Μυθολογήματα περὶ φόνων δρακόντων ὑπὸ ἁγίων ἀπαντῶνται παμπληθῆ ἐν τοῖς συναξαρίοις τῶν δυτικῶν, καὶ τούτων μακρὸν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ὁ Μωρῦ ἐν τῷ προμνησθέντι συγγράμματί του. Εἰς δὲ τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὀλίγα τοιαῦτα εὕρηνται ἐπεισόδια, συνδεόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοπικὰς παραδόσεις· οὕτω π. χ. ἐν Ἠπείρῳ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου, ἐν Ἐπιδαύρῳ περὶ τοῦ ἁγίου Ἱλαρίωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ περὶ τοῦ θαυμασίου ὑπὸ τῆς ἁγίας εἰκόνος τῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Θεοτόκου ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ φόνου τοῦ δράκοντος, περὶ τοῦ ἁγίου Ὑπατίου καί τινων ἄλλων.

Ἐκτὸς τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων ἀπαντῶμεν τὴν βάσιν τοῦ μύθου τούτου καὶ ἐν ταῖς μυθολογίαις ὅλων σχεδὸν τῶν ἐθνῶν. Ἐν τῇ Μαχαβαράτᾳ τῶν Ἰνδῶν βλέπομεν ἕνα τῶν Πανθοΐδων, τὸν ῥωμαλέον Βῆμαν, παλαίοντα πρὸς τὸν δράκοντα Σάκαν, ὅστις ἀπῄτει πρὸς τροφήν του ἕνα καθ' ἑκάστην ἄνθρωπον, παλαίοντα, ὅπως λυτρώσῃ βραχμᾶνά τινα ὁρισθέντα διὰ τὸν δαίμονα. Ὁμοία εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἔδδᾳ τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν ἀπελευθέρωσις τῆς Βρουγχίλδας ὑπὸ τοῦ Σιγφρείδου, ἧς ὅμοιαι διηγήσεις ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ μεταγενέστερα γερμανικὰ παραμύθια. Ἀνευρίσκομεν ἐπίσης τοιούτους μύθους ἐν τοῖς παραμυθίοις τῶν Βλάχων καὶ τῶν Σέρβων καὶ πρὸ πάντων ἐν τοῖς ἡμετέροις· ἓν δὲ ἀλβανικὸν παραμύθιον, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Χάν, διηγεῖται ἀπαράλλακτον τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἰς τὰς ἱστορίας πολλῶν ἱπποτῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ φόνος δράκοντος ὑπ' αὐτῶν. Περιγραφὴν τοιούτου ἀνδραγαθήματος ἐποίησεν ἐν τῇ ***Ἐλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλὴμ*** ὁ Τάσσος, ὅστις φαίνεται ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ὁ Ἀρίοστος ἐν τῷ ***Μαινομένῳ Ὀρλάνδῳ*** του. Γνωστὴ προσέτι εἶναι ἡ ἱστορία τῆς μάχης τοῦ ἱππότου τοῦ τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ μετὰ ταῦτα μεγάλου μαγίστορος (1346—1353) Diodot de Gozon πρὸς δράκοντα κατερημοῦντα τὴν Ῥόδον κατὰ τὸ 1342. Ἡ ἱστορία αὕτη φαίνεται, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἀπεδείχθη, μυθώδης ἢ τοὐλάχιστον στηρίζεται ἐπὶ γεγονότος μυθικῶς διαπλασθέντος. Κατά τινα δὲ τραπεζουντίαν παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φαλμεράυερ, ὁ θεμελιωτὴς τοῦ βασιλείου τῆς Τραπεζοῦντος ἔκτεινε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας τρομερὸν τέρας παρά τινα πηγήν, ***Δρακοντοπέγαδο*** ἔκτοτε κληθεῖσαν.

Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἁγίου Γεωργίου, φονεύοντος τὸν δράκοντα καὶ ἔχοντος πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονίδα ἐστεμμένην καὶ ἁλυσίδετον, ἣν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς εἰκονοστασίοις τῶν οἰκιῶν βλέπομεν, καίτοι καὶ παρὰ βυζαντινοῖς συνηθεστάτη, δὲν ἀνεγνωρίσθη ὅμως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· διότι ἐν τῇ ***Ἑρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς***, ἥτις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἴσως γραφεῖσα ὑπό τινος Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀγράφων εἶναι τὸ μόνον ἐγχειρίδιον περὶ τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ἐπὶ τῇ βάσει παραδόσεων καὶ τύπων παραδεδεγμένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας συνταχθέν, δὲν ἀναφέρεται ὁ ἐν χρήσει τύπος πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξ ἀρχαίου τύπου εἰκόνος καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀπεικόνισις ἐλήφθη. Καὶ πράγματι αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνες, αἱ παριστῶσαι τὸν Βελλεροφόντην κτείνοντα τὴν Χίμαιραν, παρουσιάζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντος τὸν δράκοντα. Μία πρὸ πάν-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

των, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Jahn, εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν χριστιανικήν. Ἡ Χίμαιρα, ἀντικαθιστῶσα τὸν δράκοντα καὶ τούτῳ παρεμφερής, σπαίρει ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου πληγεῖσα ὑπὸ τοῦ δόρατος τοῦ Βελλεροφόντου, ὅστις φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτινωτὸν στέφανον, δι' οὗ ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῶν ἁγίων ἀπομιμουμένη τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης παραστάσεις πολλῶν θεοτήτων. Ἀντὶ δὲ τῆς ἁλυσιδέτου ἡγεμονίδος φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτῃ ἱσταμένη γυνή τις, ἄγνωστον ποία· ὄπισθεν δὲ νέος τις, ἴσως ὁδηγός, κάθηται ἀναλογῶν πρὸς τὸ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου παριστάμενον μειράκιον, ὅπερ, κατά τι συναξάριον, αἰχμαλωτισθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνήρπασεν ὁ ἅγιος καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ κεράσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ τὸν τοῦρκον αὐθέντην του καὶ τὸ ἔφερεν ἐν ἀκαρεῖ θαυμασίως εἰς τοὺς γονεῖς του. Κλάδοι δὲ δένδρων ἐν τῇ εἰκόνι δεικνύουσιν ἐπίσης, ὡς ἐν τῇ χριστιανικῇ, ὅτι ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἡ συμβολικὴ σημασία τοῦ μύθου εἶναι προφανής, ὅταν μάλιστα τὸν συνδυάσωμεν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀρχαίους. Εἶναι ἤδη παραδεδεγμένον ὑπὸ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας ὅτι ὁ Περσεύς, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Βελλεροφόντης, πρὸς οὓς ὁ ἅγιος Γεώργιος πολλὰς παρουσιάζει ὁμοιότητας, εἶναι θεότητες ἡλιακαί, οἱ δὲ φόνοι θηρίων παριστῶσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτὸς διαλύοντος τὸ σκότος· τὴν ἰδέαν ταύτην ἐγκλείει προσέτι καὶ ὁ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος Πύθωνος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος μῦθος, ἐξ οὗ ἴσως ἅπαντες οἱ λοιποὶ ἀπορρέουσιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν τῇ συμβολικῇ δὲ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος ἀείποτε συνδέονται πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν πνεῦμα· οὕτω δὲ ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφις κατέστησαν τὸ σύμβολον τοῦ διαβόλου, ἤτοι τοῦ κακοῦ πνεύματος. Εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν κατήντησε καὶ ἡ λέξις Πύθων· «πνεῦμα Πύθωνος», ἤτοι διαβολικόν, λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων Πράξεις ὅτι εἶχε παιδίσκη τις προλέγουσα τὸ μέλλον. Ἐν τῷ κυπριακῷ ᾄσματι περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πάντοτε ὁ δράκων ἀποκαλεῖται *πονηρός*, τὸ δὲ ἐπίθετον τοῦτο συνήθως εἰς τὸν διάβολον ἀποδίδεται. Αἱ ἀκολουθίαι τοῦ ἁγίου Δονάτου καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐπίσης ταυτίζουσι τοὺς δράκοντας πρὸς τὸν δαίμονα καὶ ὑμνοῦσιν ὡς νίκην κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν φόνον ἐκείνων. Ἐκ τούτων κρίνων τις δὲν δύναται νὰ μὴ παραδεχθῇ ἀδιστάκτως ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν συναξαρίων ἀναφερόμενοι φόνοι δρακόντων ὑπὸ ἁγίων παριστῶσι τὴν νίκην, ἣν οὗτοι ἤραντο κατὰ τοῦ δαίμονος. Ἡ στενὴ συνάφεια τῶν ἰδεῶν τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ διαβόλου ἔν τε τῇ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς δοξασίαις τῶν Χριστιανῶν ἐγέννησεν ἐνωρὶς παρὰ τῷ λαῷ χονδροειδεῖς παρανοήσεις· διότι φυσικῷ τῷ λόγῳ ὁ λαὸς ἐσύγχυσε τὸ σύμβολον μὲ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον παρίστα αὐτό, καὶ οἱ νενικημένοι ὄφεις, οἵτινες ἀπεικόνιζον ἀλληγορικῶς τὴν ἧτταν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, κατήντησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ὄφεις ἀληθεῖς.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝ... ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ